

Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yaşam Kalitesine Etkisi “Kastamonu Örneği”

*Sevgi ÖZTÜRK¹, Zeynep ÖZDEMİR²,

¹Kastamonu Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Kuzeykent/Kastamonu,

²Gazi Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Maltepe/Ankara.

*Sorumlu yazar: sozturk@kastamonu.edu.tr

Geliş tarihi: 08.01.2013

Özet

Kentsel yaşamın var oluşundan bu yana kentler fonksiyonel ve fiziksel açıdan birçok değişim ve dönüşüme uğramıştır. Türkiye’de de dinamizmin uzun yıllar kontrolsüz oluşu, mekânların fiziksel kalitesi, donatıların yetersizliği, kentsel yaşamın istenilen düzeyde gelişmesine imkan vermemiştir. Kentsel hizmetlerin ihtiyaçlara cevap vermemesi, kentsel yaşamdan hoşnut olmayan bireylere sebep olmaktadır. Yaşam kalitesi kişisel tatmine bağlıdır ve bu tatmin kentsel yaşama ait gereksinimler olmaktadır.

Kentsel yaşam kalitesi; toplum, ekonomi ve çevre eksenindeki karşılıklı etkileşimde gerçekleşen nesnel ve öznel değerlendirme ölçütleri ile ifade edilebilen bir kavramdır. Bu ölçütler ile ilgili olarak fiziksel, sosyal ve ekonomik fonksiyonlar nesnel ölçütleri, tutkular, beklentiler, mutluluk ve hoşnutsuzluk gibi kişisel yaşamın çeşitli yönleri öznel yaşam kalitesi ölçütlerini oluşturduğuna ait görüşler bulunmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, öznel bileşenler dikkate alınmazken, insan ile doğa arasındaki bozulan ilişkiyi dengelemede ve kentsel yaşam koşullarının iyileştirilmesinde önemli bir konuma sahip açık ve yeşil alanlar Kastamonu kenti örneğinde irdelenmiştir.

Key Words: Yaşam kalitesi, Kastamonu, açık ve yeşil alanlar.

The Effects of Urban Open and Green Spaces on Life Quality; A Case Study of Kastamonu

Abstract

Since the existence of urban life, cities have had many changes and regenerations according to functional and physical point of view. That dynamism were uncontrolled many years, physical quality of spaces, lack of reinforcement has not allowed the the desired of level urban life of development in Turkey. Don't answer the needs of urban services, causes individuals are not satisfied with urban life. Quality of life depends on personal fulfillment and the fulfillment requirements belong to the urban life.

The quality of urban life, can be expressed as a concept with the objective and subjective evaluation criteria that realized the mutual interaction of economic and environmental axis. There are general opinions these criteria related to that the physical, social and economic functions of objective criteria, passions, expectations, such as happiness and satisfaction of various aspects of personal life are the subjective opinions of quality of life constitutes the criteria.

This study of the scope, not elicited subjective components, open and green spaces in the case of the city of Kastamonu have examined important a position have balancing the relationship deteriorated between man and nature living and improving conditions of urban life.

Key Words: Urban life quality, Kastamonu, Open and green spaces.

Giriş

Hızlı nüfus artışı, göç ve plansız kentleşme, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel koşullar kentte yaşayan insanların fiziksel çevrelerinin bozulmasına, sosyal, ekonomik ve çevresel sorunların artmasına, yaşam kalitesi seviyesinin düşmesine neden olmaktadır. Yaşam kalitesi kentin ve kent toplumunun fiziksel, sosyal ve ekonomik karakteristiklerinin belirlediği bir durumdur.

Kentsel yaşam kalitesini etkileyen faktörler de yaşam gibi çok boyutlu bir yapı sergilemektedir. Yaşam kalitesi, hem bireyin

özelliklerinden hem de içinde bulunduğu, doğal ve yapılanmış çevreden etkilenmektedir. Bireyin dış dünyadan gelen etkileri algılaması hoşnutsuzluk düzeyini değiştirmektedir. Yaşam kalitesinin tanımlanmasında öne çıkan özellik ise yaşam kalitesini belirleyen etmenlerin, toplumdan topluma ve bireyden bireye değişebilen evrensel olmayan etmenler olduğu (Mazlumdar, 2003) ve bu etmenlerin neredeyse sınırsız (Dissart ve Deller, 2000) olduğudur. Yaşam kalitesi, bireyin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, özgürlük

seviyesi, sosyal ilişkileri ve yaşadığı çevrenin başlıca özellikleriyle etkileşimleri gibi çok sayıdaki etkenler ile şekillenen geniş bir kavramdır (URL1, 1994). Yani yaşam kalitesi fiziksel, sosyal, ekonomik ve karakteristik özelliklerin yanında psikolojik etmenleri de barındırmaktadır.

Kentsel yaşam kalitesinin fiziksel bileşenleri kentsel altyapı ve sosyal donatı alanlarını içermektedir. Bu donatılar kapsamındaki aktif yeşil alanlar peyzaj mimarlığı çalışma alanları bağlamında büyük önem taşımaktadır (Bağcı, 2010). Kentsel yeşil alanların yeterli olduğu alanlarda bireylerin yaşam kalitesinin, üretkenliğinin ve verimliliğinin de yüksek olması söz konusu olmaktadır. Açık ve yeşil alanlar, bireyin sosyal fiziksel ve psikolojik durumunu olumlu yönde etkileyen kamusal alanlardır. Oysaki, günümüzde kent merkezinde açık-yeşil alanların yatay ve düşey yönde giderek azaldığı görülmektedir. Bu durum, insanları doğal ortamdan uzaklaştırmakta, fiziksel ve zihinsel açıdan olumsuz etkilemekte, kentsel alanları monotonlaştırmakta, yaşam kalitesini düşürmektedir.

Açık ve yeşil alanların kentlerde İmar Kanununda belirtilen standart değerlerinin dikkate alınmadığı, açık ve yeşil alanlara ilişkin alınan plan kararlarının sözde ve sadece kağıt üzerinde kaldığı hipotezinden yola çıkarak çalışmada, Kastamonu kent merkezinde aktif yeşil alan olanaklarının (parklar, çocuk oyun alanları ve spor alanları) verimliliğini belirlemek amacıyla büyüklük ve dağılım oranları hesaplanmıştır. Aktif yeşil alan varlığı, kişi başına düşen değerler olarak ve mahalleler düzeyinde elde edilmiş ve endekslenmiştir. Her mahalle için aktif yeşil alan olanakları araştırılmıştır. Kentsel donatılardan (park, çocuk oyun alanı ve spor alanı) herhangi bir bileşenin sayıca ya da alanca büyük olmasından daha çok onun kent içerisinde eşitlikçi dağılımı, diğer bir anlatımla kenti oluşturan her birim (mahalle gibi) için kişi başına düşen kişi/m² düzeyi çalışmada dikkate alınmıştır. Aktif yeşil alanların, aktivite çeşitliliği, kullanıcı uzaklığı, bakım ve temizliği gibi fiziksel değerler çalışmada dikkate alınmamıştır.

Materyal ve Metot

Çalışmanın ana materyalini Kastamonu kent merkezinin açık ve yeşil alanları oluşturmaktadır. Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Kastamonu ili kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Sinop, batısında Bartın ve Karabük, güneyinde Çankırı ve güneydoğusunda Çorum ili ile sınır oluşturmaktadır. Kastamonu 4. kademe merkez olarak görülmekte, etki alanı sadece il sınırından ibaret olmasına rağmen tüm ilçeleri ile 3.-4. kademe merkez bağlantıları bulunmaktadır. 791 m. rakımlı kent, Gökırmak'ın bir kolu olan Karaçomak Deresi boyunca gelişimini gerçekleştirmektedir. 13108 km² alan üzerinde yer alan ilin güneyinde doğu-batı doğrultusunda uzanan ve en yüksek noktası 2546 m. ile Küçükhacet Tepesini içine alan Ilgaz Dağları, kuzeyinde ise denize paralel uzanan ve en yüksek noktası 2019 m. ile Yaralığöz'ü içine alan Küre Dağları yer almaktadır (Öztürk, 2012). Bitki coğrafyası açısından Avrupa-Sibirya (Öksin) kuşağı içinde yer alan Kastamonu kenti (Akman, 1995), denizsel iklimden karasal iklime geçiş gösteren bir konumda olmakla birlikte, kent merkezi karasal ikliminin etkisi altındadır.

2000 yılı verilerine göre, Kastamonu ilinin gayri safi yurt içi hasılası içinde tarım sektörü %30.3, hizmetler sektörü %56.2, sanayi sektörü %13.5 paya sahiptir (TÜİK, 2001). Nüfusun %54'ünün kırsal alanda yaşadığı Kastamonu ilinde orman ve tarım ürünlerine dayalı, tarım ağırlıklı bir ekonomik yapı mevcuttur. İlin 1995 yılında I. Derecede Kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınması ve altyapı çalışmaları tamamlanan organize sanayi bölgesinin faaliyete geçmesi, üniversitenin kurulması gibi çeşitli oluşumlar kentte yeni gelişme bölgelerinin doğmasına neden olmuştur. Kastamonu fiziki yapısı nedeniyle sınırlı yerleşim alanlarına sahiptir. İlk yerleşmeler, kentin ortasından geçen Karaçomak Çayı'nın doğu ve batısında topoğrafya çizgilerine uygun biçimde konumlanmıştır. Ancak, kent merkezinde artan nüfus yoğunluğu (2011 yılı kent merkezi nüfusu 93347) kentin kuzey ve güney yönünde gelişmesine neden olmuştur.

Çalışmanın yöntemi literatür taraması ve verilerin analizinden oluşmaktadır.

Literatür taraması: Konu ile ilgili yapılan literatür ve kaynak araştırması (kitap, tez, rapor, makale, kongre, sempozyum, seminer, web sitesi, yasa, yönetmelik vb.) çerçevesinde yaşam kalitesi tanımı, göstergelerinin belirlenmesi, kentsel yeşil alan standartları ve bu standartların ve kriterlerin uluslararası örneklerde değerlendirilmesi sağlanmıştır. Yine bu aşamada, Kastamonu kentinin coğrafi konumu, doğal verileri, sosyo-ekonomik yapısı hakkında bilgi edinilmiştir.

Verilerin analizi: Kastamonu Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nden ve Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) alınan nüfus verileri ile alanda yapılan gözlem çalışmaları analiz edilerek kent merkezindeki mahallelerdeki açık-yeşil alan dağılımı ve yeterliliği ortaya konulmuştur.

Araştırmada kentsel açık-yeşil alanlar; parklar, çocuk oyun alanları ve spor tesis alanları olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma kapsamında, mücavir alanda bulunan 19 mahalle ünitesinin mevcut açık-yeşil alan varlığı, kişi başına düşen değerler açısından irdelenerek, açık-yeşil alan kullanımlarının mekânsal dağılımı ve gerçekleşme düzeyi belirlenmiş ve geleceğe dönük sürdürülebilir kentsel gelişme stratejileri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada, toplam açık ve yeşil alanların kişi başına düşen miktarını elde edebilmek için Kastamonu Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nden alınan veriler derlenerek kent merkezinin toplam nüfusuna oranlanmıştır. Mahalle ölçeğinde ise park alanları için mahalle nüfusuna, çocuk oyun alanları ise 0-13 yaş grubu nüfusuna, spor alanları ise 13 yaşından büyük mahalle nüfusuna oranlanarak endekslenmiştir.

Bulgular

Yaşam kalitesi, hem bireyin özelliklerinden hem de içinde bulunduğu, doğal ve yapılanmış çevreden etkilenmektedir. Bireyin dış dünyadan gelen etkileri algılaması hoşnutluk düzeyini değiştirmektedir (Ceylan, 2007). Birey, içinde yaşadığı çevreden beklentilerine cevap

geldiği oranda hoşnut kalmakta ve kentsel yaşam kalitesi seviyesine ulaşması kolaylaşmaktadır. Bu beklentilerin karşılanmasında kentin genel karakterini oluşturan mimari yapılar, açık-yeşil alanlar ve bunların birbirleriyle olan ilişkileri ve bütünlüğü etkili olmaktadır. Kent ve çevresindeki kırsal peyzaj ile ilişkiyi kuran açık ve yeşil alanların işlevi çok önemlidir. Açık ve yeşil alanlar, insanların rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayan donatılardan oluşmakta, yerleşmelerin organik gelişmesinde, nüfus ve yapı yoğunluğunun korunmasında, arazi kullanım dengesinin sağlanmasında ve yerleşim alanlarında spekülatif gelişmelerin önlenmesinde görevler üstlenmektedir.

Açık ve yeşil alanlar; fonksiyonel açıdan aktif ve pasif olmak üzere iki gruba, konum açısından yerleşme içi ve yerleşme dışı olmak üzere iki gruba, yeşil sistem kademelenmesi açısından konut çevresi çocuk oyun bahçeleri, komşuluk ünitesi parkları, mahalle parkları, semt birimi parkları ve kent parkları olmak üzere beş gruba ayrılmaktadır. Yeşil alan tipleri, içerikleri, aktivite şekilleri ve alansal büyüklükleri; hizmet edilen nüfus yoğunluğu, yerleşim özellikleri, topografya, bitki örtüsü, iklimsel koşulları vb kentlerin fiziksel özelliklerine göre ülkeden ülkeye hatta kentten kente farklılıklar göstermektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinde, nüfus arttıkça yerleşimlerin doğadan uzaklaşacağı görüşünden yola çıkılarak, kişi başına düşen yeşil alan miktarının da artırılması öngörülmüştür (Aksoy, 2001) (Tablo 1). Bu duruma karşı Türkiye'de özellikle nüfus çekim merkezi niteliğindeki kent merkezlerinde konut gereksinimi karşılamak ve buna bağlı yapılaşmalara alan sağlamak amacıyla var olan açık ve yeşil alanlar üzerinde belediyeler revize imar planları ile işlevlerini değiştirerek konut, turizm veya ticaret alanına dönüştürerek çözüm yolu bulmaktadırlar.

Tablo 1. Dünya ülkelerinden yeşil alan standartları (m²/kişi) (Aksoy, 2001).

	Kent Yakını Yeşil Zon	Kent Parkı	Mahalle ve Semt Parkları	Çocuk Oyun Alanları	Spor Alanları	Toplam
İsveç	48.1	23.8	-	5.6	10	87.5
Amerika	60	13- 20	3.9	-	-	77- 84
İngiltere	8	40	20	-	10	78
İtalya	18	11.6	5.5	3.2	7.5	45.8
Hollanda	30	9	-	-	6.5	45.5
Polonya	17.5	5.3	15	-	7.5	45.3
Fransa	10	10	4.2	3.5	8	35.7
Türkiye	-	3.5	2	1.5	3	10

Yukarıda verilen örnek ülkelerden İsveç, Amerika ve İngiltere kişi başına düşen en yüksek açık ve yeşil alan değerine sahip iken en düşük değer Türkiye (10 m²/kişi)'ye aittir. Türkiye'de yeşil alanlar 3194 sayılı İmar Kanunu'na belirlenmektedir. 1985 yılında, kişi başına asgari 7.0 m² olarak belirtilen standart, 1999 yılındaki yönetmelik değişikliği ile asgari kişi başına 10.0 m² değerine yükseltilmiştir. İmar Kanunu'nda aktif yeşil alanlar; *parklar, çocuk bahçeleri ve oyun alanları* olmak üzere üç grupta ele alınmıştır. Mesire alanları, botanik ve hayvanat bahçeleri, rekreasyon amacıyla yararlanılabilen koruluklar, ağaçlandırma alanları gibi kullanımlar da aktif yeşil alanlar dışındaki diğer yeşil alanları oluşturmaktadır.

Kastamonu kent merkezi mücavir alan dışında pasif yeşil alanlara sahip bir kenttir. Kent çevresinde kent ormanı, mesire alanları, orman alanları ve milli park alanları bulunmaktadır. Çalışmada mücavir alan sınırında bulunan açık ve yeşil alanlar; (park alanı, çocuk oyun alanı ve spor alanı) değerlendirilmiştir. Kentte kent parkı niteliğinde park alanı bulunmamakta, sosyo-kültürel ve tarihi değer açısından önemli açık alan niteliğinde Nasrullah ve Cumhuriyet Meydanları bulunmaktadır. Toplam 19 mahallenin bulunduğu Kastamonu kent merkezindeki açık ve yeşil alanlara ilişkin veriler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Kastamonu Kentsel Alanındaki Aktif Yeşil Alanların Mahallelere Göre Dağılımı

Mahalleler	Park Alanı (m ²)	Çocuk Oyun Alanı (m ²)	Spor Alanı (m ²)	Toplam (m ²)	Toplam Mahalle Nüfusu	Kişi başı miktarı (m ² /kişi)
Akmescit	2315	-	-	2315	1863	1.24
Beyçelesi	2034	400	-	2434	2708	0.90
Candaroğulları	-	1200	100	1300	6110	0.21
Esentepe	-	180	-	180	2995	0.06
Hepkebirler	3234	-	-	3234	1903	1.70
Honsalar	-	175	-	175	1703	0.10
İnönü	14042	675	6750	21467	19577	1.10
İsfendiyar	17890	225	-	18115	1544	11.73
İsmail Bey	15167	90	150	15407	4504	3.42
Kırkçeşme	-	80	100	180	2080	0.83
Kuzeykent	20379	3800	1300	25479	17223	1.48
M. Akif Ersoy	2142	1580	650	4372	9367	0.47
Saraçlar	795	1125	900	2820	9325	0.30
Diğer mahalleler	-	-	-	-	21770	-
Toplam	77998	9530	9950	97478	93347	1.04

Kastamonu Belediyesi tarafından hazırlanan 2011 yılı faaliyet raporuna göre belediye sınırları içinde 21 adet park, 127

adet çocuk bahçesi, 28 adet spor kompleksi bulunmaktadır. Kastamonu kent merkezinin 3227 hektar alanda gelişim gösterdiği göz

önüne alındığında, toplam aktif yeşil alan miktarının toplam yerleşim alanı içindeki oranı yaklaşık %3'e tekabül etmektedir. Açık ve yeşil alanların mahalle ölçeğinde kişi başına düşen miktarlarını ölçmek için elde edilen nüfus dağılımları Tablo 3'de

verilmiştir. Park alanlarında (toplam mahalle nüfus), çocuk oyun alanlarında (0-13 yaş mahalle nüfusu) ve spor alanlarında (13> yaş üstü mahalle nüfusu) kişi başı endeks değerler bulunurken kullanıcı profili dikkate alınmıştır.

Tablo 3. Kastamonu il merkezinin mahallelere göre nüfus dağılımı

Mahalleler	0-13 yaş	13 ve üstü yaş grubu	Toplam
Akmescit	409	1454	1863
Aktekke	1157	4726	5883
Atabeygazi	98	426	524
Beyçeşme	432	2276	2708
Cebrail	523	2248	2771
Candaroğulları	1187	4923	6110
Esentepe	664	2331	2995
Hepkebirler	423	1480	1903
Hisarardı	196	999	1195
Honsalar	284	1419	1703
İnönü	3892	15685	19577
İsfendiyar	308	1236	1544
İsmailbey	789	3715	4504
Kırkçeşme	413	1667	2080
Kuzeykent	3209	14014	17223
Mehmet Akif Ersoy	2198	7169	9367
Saraçlar	1645	7680	9325
Topçuoğlu	258	1223	1481
Yavuz Selim	122	469	591
Toplam	18207	75140	93347

Mahalle ölçeğinde (m²/kişi) bulunan değerler, kentsel yaşam niteliğinin diğer bileşenleri ile ortak bir birimle

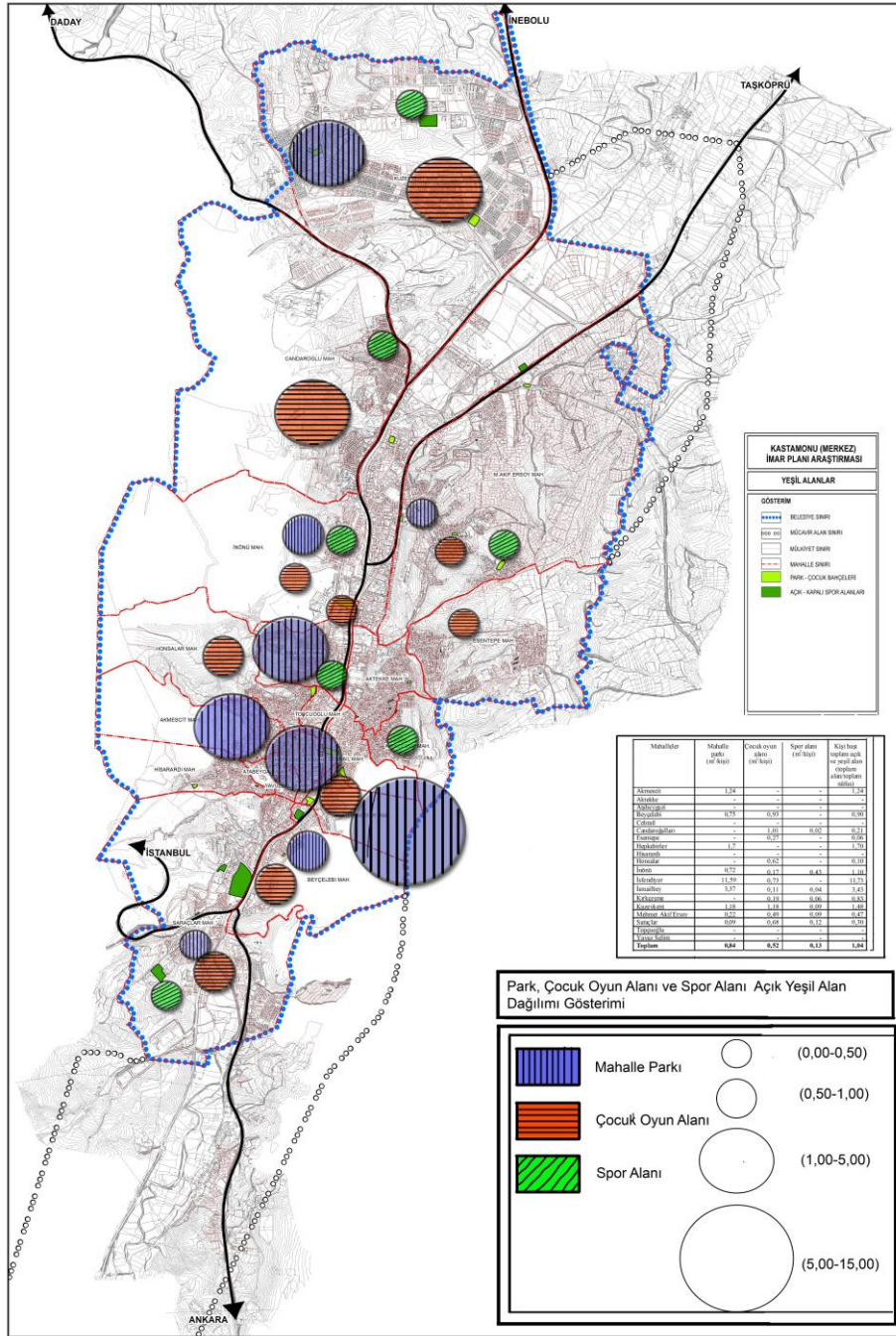
tanımlanabilmesi amacıyla her mahalledeki aktif yeşil alan türleri için ayrı ayrı endekslenmiştir (Tablo 4) (Şekil 1).

Tablo 4. Kişi başına düşen aktif yeşil alanlar ve endeks değerleri

Mahalleler	Mahalle parkı (m ² /kişi)	Çocuk oyun alanı (m ² /kişi)	Spor alanı (m ² /kişi)	Toplam açık ve yeşil alan (toplam alan/toplam nüfus)
Akmescit	1.24	-	-	1.24
Aktekke	-	-	-	-
Atabeygazi	-	-	-	-
Beyçeşme	0.75	0.93	-	0.90
Cebrail	-	-	-	-
Candaroğulları	-	1.01	0.02	0.21
Esentepe	-	0.27	-	0.06
Hepkebirler	1.7	-	-	1.70
Hisarardı	-	-	-	-
Honsalar	-	0.62	-	0.10
İnönü	0.72	0.17	0.43	1.10
İsfendiyar	11.59	0.73	-	11.73
İsmailbey	3.37	0.11	0.04	3.43
Kırkçeşme	-	0.19	0.06	0.83
Kuzeykent	1.18	1.18	0.09	1.48
Mehmet Akif Ersoy	0.22	0.49	0.09	0.47
Saraçlar	0.09	0.68	0.12	0.30
Topçuoğlu	-	-	-	-
Yavuz Selim	-	-	-	-
Toplam	0.84	0.52	0.13	1.04

Elde edilen veriler sonucu oluşturulan Kastamonu kent merkezi açık ve yeşil alan dağılımı (Şekil 1)'de görülmektedir. Buna göre mahalle parkı, spor alanı ve çocuk oyun alanı dağılımı nüfusa göre orantılı olmakta, standart değerlerin altında kalmaktadır. Yeni yerleşim alanlarından olan İnönü ve

Kuzeykent Mahallelerinde dahi yeterli açık ve yeşil alan büyüklüğünün olmadığı görülmektedir. Sadece İsfendiyar Mahallesi'nde bulunan park alanının İmar Kanunu'nda belirtilen standartların üzerinde olduğu, buna rağmen spor ve çocuk oyun alanlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 1. Kastamonu kent merkezinin mahalle ölçeğinde açık ve yeşil alan dağılımı (m²/kişi)

Tartışma ve Sonuç

Gelişmiş ülkelerde açık ve yeşil alanların nitelik ve nicelikleri, medeniyetin ve yaşam kalitesinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Kentsel yaşam kalitesi, çevresel kaliteyi yükseltmeye yönelik, bireylerin yaşadığı çevreden hoşnutluğunu direkt olarak arttırmaktadır. Yaşam kalitesinin artırılması noktasında kentsel yeşil alanların başarısının sağlanması için alansal büyüklük yeterli olmamaktadır. Yapılan çalışmada açık ve yeşil alanların işlevsel özellikleri, kullanılan donatılar, bakım durumu gibi kriterler dikkate alınmamış, alansal olarak yaş grupları doğrultusunda kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarı ölçülmeye çalışılmıştır. Türkiye’de T.C. Resmi Gazete’nin 02.11.1985 tarih ve 18916 sayısında yayımlanan “Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğinde” aktif yeşil alanlar; parklar, çocuk bahçeleri ve oyun alanları olarak üç grupta değerlendirildiğinden çalışmada bu üç kullanımın temel alınması uygun görülmüştür.

Çalışma kapsamında, genel olarak kent merkezinde bulunan açık ve yeşil alanların yeterli olmadığı, mahalle bazında açık ve yeşil alan dağılımlarının orantılı olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 1). Kent geneli verileri haricinde elde edilen veriler toplam 19 mahalleye ait açık ve yeşil alan dağılımını ortaya koymuştur. Bu sonuçlara göre; Kastamonu kent merkezinde bulunan 19 mahalleden 6 mahallede açık ve yeşil alan bulunmamaktadır. 10 mahallede park alanı, 8 mahallede çocuk oyun alanı, 12 mahallede de spor alanı bulunmamaktadır. İnönü, İsmail, Kuzeykent, Mehmet Akif Ersoy ve Saraçlar Mahallelerinde park, spor ve çocuk oyun alanlarının komplike olarak bulunduğu görülmektedir. Ancak, bu mahalle nüfuslarının yoğun olması yine kişi başına düşen miktarların yetersiz olmasına neden olmaktadır. 3194 Sayılı İmar Kanunu’nun öngördüğü açık ve yeşil alanların toplam kişi başına düşen miktarının 10 m²/kişi olduğu dikkate alındığında kent merkezi genelindeki kişi başı miktarının 1.04 m²/kişi olması ve bu değerlerin standart değerlerin çok altında olduğu açıkça görülmektedir.

Tablo 1’de belirtilen Türkiye standartları dikkate alındığında (Aksoy, 2001) çocuk oyun alanlarının 1.5 m²/kişi, spor alanların 3 m²/kişi ve yeşil alanların 5.5 m²/kişi olması gerekmektedir. Bu rakamlara göre yalnızca İsfendiyar Mahallesi park alanının (11.59 m²/kişi) standart değerlerin üzerinde olduğu, diğer tüm mahallelerin standart rakamları yakalayamadıkları görülmektedir. Bu durumun, mahalle nüfusunun düşük olmasından (mahalle nüfusu kent merkezi nüfusunun %0.3’ünü oluşturmaktadır) kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Çalışma sonucu, hem Kastamonu kenti için hem de ülkede bulunan birçok kent için ortak bir soruna işaret etmektedir. Açık ve yeşil alanlara ilişkin kişi başına düşen değerlerin İmar Kanunu standart değerlerinin altında kalmasının, aslında İmar Planlarının açık ve yeşil alan üzerindeki etkinliğinin bir sonucu olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışma alınan imar planı kararlarının veya uyulması gerekli şartların kağıt üzerinde kaldığı hipotezini doğrulamaktadır. Türkiye’deki İmar Kanunu’nun öngördüğü rakamların gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında çok düşük olduğu, Tablo 1’de görülmüştür. Buna rağmen Kastamonu kent merkezinde ortaya çıkan değerlerin ülkedeki standart değerlerin çok altında kalması kentteki aktif yeşil alanların durumunu ortaya koymaktadır. Kastamonu ilinin yüzölçümünün % 63’ünün ormanlarla kaplı olması nedeniyle pasif yeşil alan miktarı olarak şanslı olan kentin aktif yeşil alan durumunun oldukça yetersiz olduğu çalışmada ortaya konmuştur.

Yerel yönetimlerin, yöre halkının bu sorunlara ilgilerini çekmek, planlama içinde açık ve yeşil alanların ve çevre kalitesinin önemini vurgulamak amacıyla hazırlanan çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara altlık olması planlanmaktadır. Açık ve yeşil alanların yeterli olmadığı hipoteziyle başlanan çalışma sonucunda elde edilen verilerin, toplumsal fayda odaklı olan kentsel yaşam kalitesinin diğer kriterlerinin ortaya konulmasında kullanılabileceği düşünülmektedir.

Teşekkür

Hazırlanan çalışma, “Kastamonu Kenti Açık ve Yeşil Alanların Yaşam Kalitesine Etkisinin Ölçülmesi” isimli 01/2012-24

no'lu-KÜBAP projesi tarafından desteklenmiştir. Bu kapsamda, vermiş oldukları maddi ve manevi katkılarından dolayı Kastamonu Üniversitesine teşekkür ederim.

Kaynaklar

Akman Y, 1995 Türkiye Orman Vejetasyonu, Ankara Üniversitesi, Fen Fakültesi, Botanik Ana Bili Dalı, Ankara, 145 s, Türkiye.

Aksoy, Y., 2001. İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 233 s, İstanbul

Bağcı, Ö. 2010. Yenişehir (Mersin) Kentsel Alanında Peyzaj Mimarlığı Disiplini Kapsamında Kentsel Gönenç Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 111 s, Adana.

Ceylan, A., 2007, Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Kentsel Yeşil Alanların Önemi ve Kentsel Dönüşüm İle İlişkilendirilmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, s 13, İstanbul.

Dissart J.C. and Deller, S.C., 2000. Quality Of Life In The Planning Literature, Journal of Planning Literature, Sage Publications, Inc, 15 (1), 135-161.

Mazlumdar, S., "Sense of Place considerations For Quality of Urban Life", International Conference On Quality of Urban Life, 83-97, İstanbul (2003).

Öztürk, S., 2012, "Kastamonu Kentinin Karadeniz Kültür Turizmi İçindeki Yeri", III. Uluslararası Ukrayna'da Türkçe Konuşan Halklar Sempozyumu, Bildir Özetleri Kitabı, Kiev Milli Taras Sevçenko Üniversitesi Filoloji Enst., s 21, Kiev/Ukrayna.

TÜİK, 2001 İller İtibarıyla Gayrisafi Yurt İçi Hasıla Verileri, Kastamonu, Türkiye.

URL1, 1994 WHO, http://www.healthycities.org.cn/about/Definitio_e_n.html, 2013.